
Wstęp

Prace Literaturoznawcze 1, 5-7

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

WSTĘP

W pierwszym numerze czasopisma naukowego Instytutu Filologii Polskiej prezentujemy rezultaty prac badawczych prowadzonych przez literaturoznawców Wydziału Humanistycznego UWM w Olsztynie. Wśród artykułów dominują teksty polonistów, jednak do współpracy zaprosiliśmy również literaturoznawców z innych instytutów. Nie narzucając jednego, ściśle określonego motywu tematycznego, pragnęliśmy przedstawić olsztyńskie środowisko humanistyczne, pokazać problematykę, którą zajmują się reprezentanci różnych pokoleń zarówno pracownicy samodzielni, doktorzy, jak i doktoranci.

W tomie wyróżniliśmy artykuły nawiązujące do epok dawnych, wskazaliśmy teksty zajmujące się współczesnością, uwzględniając problematykę regionalną i zagadnienia życia literackiego, wyodrębniliśmy także artykuły dotyczące metodologii badań literackich i edytorstwa. Rozpoczęliśmy również dialog na temat miejsca teatru we współczesności. Część periodyku przeznaczaliśmy na recenzje i sprawozdania z ważnych wydarzeń kulturalnych oraz konferencji.

Dział poświęcony tradycji rozpoczyna artykuł Pawła Pietrzyka poświęcony twórczości Kaspra Miaskowskiego. Autor tropi obecność różnych „dziecięcych twarzy” w *Zbiorze rytmów*, dowodząc jednocześnie, że dziecko, długo marginalizowane w kulturze staropolskiej, było dla tego wczesnobarokowego poety zarówno nośnikiem, jak i adresatem ważnych treści. Twórczość XVII wieku pojawia się w niniejszym numerze także w innej odsłonie, a to za sprawą analizy i interpretacji wiersza angielskiego poety Johna Donne’a, których dokonała Dorota Gładkowska, ujawniając metafizyczny aspekt erotyku *The Good-Morrow*. Z kolei artykuł Beaty Kurządkowskiej dotyczy tekstu powstałego o 300 lat później, u progu XIX stulecia. *Niektóre zdarzenia, myśli i uczucia doznane za granicą* Marii Wirtemberskiej badaczka prezentuje poprzez analizę formy gatunkowej, łączącej kreację literacką z konwencją relacji z autentycznej podróży.

Grzegorz Igliński natomiast pochyla się nad twórczym wykorzystaniem tradycji bajki ezopowej, zaproponowanym w dwóch poddanych analizie wierszach Juliana Ejsmonda, które przewartościowują utrwalone w kulturze skojarzenia. Rozważania Magdaleny Dziugień-Łaguny pokazują *Ziemię obiecaną* Władysława Reymonta z perspektywy aksjologicznej. Autorka eksponuje w tej powieści opozycję między rozwijającą się prężnie nowoczesną Łodzią, niszczącą uznane poprzez tradycję wartości, a wsią będącą ostoją moralnego ładu i potrzebnego człowiekowi wewnętrznego porządku.

Różnorodność twórczości literackiej od 1945 roku po czasy najnowsze znalazła odzwierciedlenie w części czasopisma zatytułowanej *Współczesność*.

Wioletta Bogucka szuka w reportażowej twórczości Ryszarda Kapuścińskiego wypowiedzi świadczących o jego potrzebie wolności i niezależności, która jawi mu się jako izolacja od otoczenia oraz ucieczka w świat literatury. Pisarz, szukając azylu, swoją twórczością chciał jednocześnie dawać świadectwo mocy własnego człowieczeństwa. Status i miejsce na mapie literackiej polskich poetek we współczesności bada Leokadia Hull. Ciekawie pokazuje dotychczasowe istnienie „obok kanonu” i, co najważniejsze, niezależność od jakichkolwiek klasyfikacji, programową niedbałość o definiowanie własnego aktu twórczego.

Artykuł Ewy Szczepkowskiej omawia bardzo popularny w krajach zachodniej Europy oraz Stanach Zjednoczonych, a zdobywający sobie w Polsce także grono sympatyków, fenomen *gap year* i związany z nim nowy internetowy podgatunek: blog podróżniczy. Autorka proponuje jego klasyfikację, wyróżniając m.in. blogi o charakterze relacji, rozmowy, encyklopedii.

Literatura regionalna staje się obiektem badawczego zainteresowania dwojga kolejnych autorów. Joanna Szydłowska zastanawia się nad genologią powieści z 1977 roku skarżyńskiego pisarza Janusza Olczaka *Szyld pisany antykwą*, dopatrując się w tym „antybohaterskim etosie osiedleńczym” cech poematu heroikomicznego. Natomiast Jakub Rudnicki pokazuje na wybranych przykładach, jak poetyka westernu ukształtowała narracje, które powstały w latach powojennych w przestrzeni literatury Warmii i Mazur.

Autorzy kilku artykułów wnikliwie badają poetykę postmodernizmu. Odwołując się do niej, Piotr Przytuła charakteryzuje cechy dystynktywne prozy Jacka Dukaja. Uzasadnia on, że autor *Wrońca*, przejęty terażniejszą polityką, gospodarką i ekonomią, tworzy alternatywne światy, by przewyciężyć chaos rzeczywistości. Jak dowodzi tekst Ewy Chojnackiej, ten chaos współczesnego świata wpływa destrukcyjnie na wyznawane wartości, co autorka pokazuje, analizując prozę po 1989 roku. Poszukuje w niej tego, co ulega rozpadowi wbrew odwiecznej tradycji. Badaczka zarazem dostrzega podobny kryzys aksjologiczny w prozie Młodej Polski. O postmodernizmie po raz kolejny czytamy za sprawą artykułu Wojciecha Boryszewskiego, który poddaje analizie powieść Johna Fowlessa *Mag*. Z kolei Urszula Pawlicka konfrontuje postmodernistyczne cechy epiki z najnowszą powieścią Doroty Masłowskiej, która w chaosie codzienności poszukuje indywidualnego sensu.

Cztery artykuły zamieszczone w numerze komentują życie literackie i działalność organizacyjno-popularyzatorską ludzi kultury w różnych epokach. Dwie autorki zwracają uwagę na wzmogoną aktywność środowiska pisarzy w dwudziestoleciu międzywojennym. Anita Frankowiak pisze o sposobach promowania działalności twórców ludowych. Na podstawie archiwalnych listów Donata Lesiowskiego, odtwarza historię tworzenia Towarzystwa Literatów Ludowych oraz dyskusję o twórczości ludowej na łamach polskich i amerykańskich czasopism tego okresu. Maria Ankudowicz-Bieńkowska przywołuje okoliczności pierwszego zjazdu Zawodowego Związku Pisarzy

Polskich w Wilnie w niepodległej Polsce. Ze szczegółowej relacji wynika, jak bardzo pisarzom zależało na tej formie istnienia, jak wiele przyniosła ona praktycznych zmian. W swoim artykule Jan Chłosta przypomina postać Andrzeja Samulowskiego, warmińskiego działacza, poety i bibliotekarza. Joanna Chłosta-Zielonka charakteryzuje dokonania życia literackiego w najnowszej olsztyńskiej rzeczywistości, przyporządkowując autorów do aktualnie modnych wątków, tematów i gatunków.

W tomie znalazły się również artykuły włączające się we współczesną dyskusję o metodologii badań literackich. Iwona Maciejewska podejmuje refleksję nad możliwymi dziś sposobami interpretowania literatury staropolskiej. Autorka, charakteryzując spór istniejący w środowisku znawców staropolszczyzny dotyczący przydatności współczesnych koncepcji teoretycznych dla interpretacji tekstów dawnych, sugeruje, iż warto dążyć do kompromisu, o ile stanie się on źródłem twórczego naukowego fermentu.

Marek Lubański przywołuje dokonania znanego na początku dwudziestego wieku Stanisława Windakiewicza, by ocenić wartość stosowanej przez niego metody „wpływoologii” na dzieło literackie. W gęstej sieci współczesnej metodologii badań literaturoznawczych Jacek Krawczyk pokazuje kształtujące się zagrożenie „ugrzęźnięcia w jałowym samoodniesieniu”. Znajduje argumenty na docenienie doświadczenia lekturowego w procesie badawczym oraz wykorzystania w literaturoznawczych ustaleniach aktu przeżycia i szukania jego sensu.

W części podejmującej zagadnienia edytorstwa Iwona Maciejewska postuluje powołanie serii wydawniczej, która umożliwiłaby publikację najciekawszych romansów sentymentalnych czasów saskich. Zbigniew Chojnowski proponuje nową edycję wiersza pt. *Wesele ptasząt* opatrzoną komentarzem. Tekst ten odnaleziony został wśród folkloru mazurskiego prawdopodobnie przez Jana Karola Sembrzyckiego i po raz pierwszy opublikowany we wrocławskich „Nowinach” w 1889 roku.

Ponieważ utwór dramatyczny nabiera pełnego kształtu dopiero dzięki swej teatralnej inscenizacji, Kamila Bialik dokonuje analizy *Rewizora* Gogola, spektaklu zrealizowanego w 2003 roku przez Jana Klatę. Autorka charakteryzuje poprzez język teatru drogę, jaką poszedł współczesny reżyser, odczytując wciąż aktualną w wymowie klasykę.

Mamy nadzieję, że przygotowany przez nas tom, między innymi dzięki różnorodności podjętych w nim problemów, stanowić będzie inspirację dla środowiska literaturoznawców i zachęci do twórczej, naukowej dyskusji, do której zapraszamy w kolejnych numerach naszego pisma.

Redakcja